

Ольховий С.В.

здобувач ступеня доктора філософії
кафедри міжнародних економічних відносин
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Olkhoviy Serhiy

PhD candidate of the Department
of International Economic Relations
Vasyl' Stus Donetsk National University

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

LEGAL REGULATION OF THE E-COMMERCE MARKET IN UKRAINE AND THE WORLD

У статті розглядаються нормативно-правові аспекти регулювання ринку електронної комерції в Україні та світі. Аналізуються чинні законодавчі акти, міжнародні стандарти та перспективи удосконалення правового поля для розвитку цифрової торгівлі. В Україні правова база включає закони про електронну комерцію, захист прав споживачів та кібербезпеку. У світі використовуються міжнародні стандарти, включаючи GDPR та директиви ЄС. Особливу увагу приділено питанням юрисдикції та транскордонної електронної комерції, що ускладнює правозастосування. Розглядаються механізми державного контролю та саморегулювання, які сприяють формуванню прозорого та безпечного цифрового ринку. Окреслюються виклики правового регулювання, які охоплюють захист персональних даних, безпеку онлайн-платежів і протидію шахрайству.

Ключові слова: електронна комерція, нормативно-правове регулювання, світове регулювання e-commerce, захист споживачів, електронні платежі.

The article examines the regulatory and legal aspects of e-commerce market regulation in Ukraine and the world. After the COVID-19 pandemic and under martial law, the role of online commerce has grown significantly. Based on the growing share of the e-commerce market and the relevance of its regulation, the author analyzes the current legislation, international standards and prospects for improving the legal framework for the development of digital commerce. In Ukraine, the legal framework includes laws on e-commerce, consumer protection, and cybersecurity. International standards, including the GDPR and EU directives, are used globally. Particular attention is paid to jurisdictional issues and cross-border e-commerce, which complicates law enforcement. The mechanisms of state control and self-regulation that contribute to the formation of a transparent and secure digital market are also considered. The main challenges of legal regulation are outlined, including fragmentation of legal regulation, insufficient protection of personal data, taxation of e-commerce, lack of clear regulation of marketplaces, dispute resolution mechanisms, and regulation of e-commerce in times of war. The analysis of regulations shows a trend toward harmonization of Ukrainian legislation with European standards. The legal regulation of digital platforms, marketplaces and online services, which play a key role in the functioning of e-commerce, is considered separately. Prospects for improving Ukraine's legal regulation of e-commerce development are also presented. In the world practice, the concept of "digital trust" is actively developing, which involves the use of electronic identification tools and digital signatures to ensure transparency of online commerce. Ukraine is gradually improving its legislation in this area, but there is still a need for comprehensive regulation of digital assets. In general, the study identifies key trends and prospects for the development of e-commerce regulations, emphasizing the need for further harmonization of national legislation with international standards and adaptation to rapidly changing digital market.

Keywords: e-commerce, legal regulation, global e-commerce regulation, consumer protection, electronic payments.

Постановка проблеми. Ринок електронної комерції є одним із найбільш швидкозростаючих сегментів світової економіки. Особливо після пандемії COVID-19 та в умовах військового стану значно зросла роль онлайн-торгівлі. За даними Statista, глобальний обсяг роздрібною електронної комерції у 2023 році перевищив 5,9 трильйона доларів США, а до 2027 року очікується його зростання до 8 трильйонів доларів [1]. В Україні, за інформацією Української асоціації електронної комерції, обсяг онлайн-продажів у 2022 році збільшився на 40% у порівнянні з 2021 роком, що свідчить про стрімке зростання цього сегмента [2].

Війна змінила структуру споживчих ринків, спричинила цифровізацію бізнесу та зростання кількості транзакцій в онлайн-середовищі. Це вимагає вдосконалення правового регулювання, зокрема у сфері безпеки платежів, захисту персональних даних, спрощення оподаткування для онлайн-бізнесу та гармонізації законодавства з міжнародними стандартами.

Тенденції розвитку ринку електронної комерції у світі свідчать про важливість ефективного правового регулювання електронної комерції. Так, у Європейському Союзі діють директиви (Директива про електронну комерцію (2000/31/ЄС) та Загальний регламент про захист даних (GDPR)), що забезпечують безпечне функціонування онлайн-торгівлі й захист прав споживачів. У США регулювання електронної комерції відбувається через закони (Закон про електронні підписи (ESIGN Act), Закон про справедливую електронну торгівлю (FTEDA)), які забезпечують правові рамки для онлайн-угод. У Китаї, який є одним із лідерів у сфері електронної комерції, у 2019 році було ухвалено Закон про електронну комерцію, який регулює діяльність маркетплейсів, електронні платежі та захист персональних даних.

Ефективне правове регулювання сприяє стабільному розвитку цифрової економіки, залученню інвестицій та підвищенню довіри споживачів до електронної комерції. Врахування міжнародних практик та їх імплементація в українське законодавство є необхідним кроком для створення прозорого та безпечного середовища для всіх учасників ринку електронної комерції. Дослідження правових аспектів електронної комерції є важливим для розвитку цифрової економіки України та її інтеграції у світовий торговельний простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові дослідження та публікації зосереджені на питаннях правового регулювання електронної комерції, зокрема її гармонізації з міжнародними стандартами, захисту персональних даних та боротьби з кіберзлочинністю. У сфері правового регулювання електронної комерції здійснюються дослідження вітчизняними та зарубіжними науковцями. До вітчизняних дослідників та установ, які працюють у сегменті правового вдосконалення функціонування ринку електронної комерції відносимо: Чичковську І., яка здійснила комплексне дослідження правових аспектів укладення господарських договорів через мережі електрозв'язку в Україні [3], Інститут цифрової економіки НАН України, який

досліджує адаптацію національного законодавства до вимог ЄС у сфері електронної комерції, Українську асоціацію електронної комерції, що аналізує динаміку ринкових процесів та публікує аналітичні звіти з обґрунтуванням законодавчих змін у сфері оподаткування електронного бізнесу та захисту прав споживачів. До зарубіжних дослідників варто віднести: Л. Лессіга який описує та аналізує структуру і характер регулювання інтернет-процесів [4], Європейський центр цифрових технологій, який у 2023 році опублікував дослідження про впровадження оновлених нормативних актів для регулювання онлайн-торгівлі в країнах ЄС, Гарвардський інститут цифрової економіки, що аналізує ефективність державного регулювання маркетплейсів та електронних платежів у США.

Усі ці дослідження підтверджують актуальність дослідження та необхідність вдосконалення правового регулювання електронної комерції в Україні.

Мета статті: розглянути особливості правового регулювання ринку електронної комерції в Україні та світі, дослідити тенденції нормативно-правового регулювання, сформулювати напрями реформування правової основи розвитку електронної комерції в Україні.

Виклад основних результатів дослідження. Ринок електронної комерції в Україні демонстрував значне зростання з 2010 року, досягнувши піку в \$4 млрд у 2020 році. Однак, через повномасштабну війну, в 2022 році обсяг ринку знизився до \$300 млн. Проте, у 2023 році спостерігалось відновлення до \$1,7 млрд, що свідчить про стійкість та потенціал цього сегменту ринку [5]. У 2024 році українці витратили на онлайн-покупки 239 млрд грн, що на 25% більше, ніж у 2023 році. При цьому частка e-commerce в роздрібній торгівлі становила 10%, що вдвічі менше, ніж у Польщі та США [6]. За прогнозами 2025 року ринок продовжить зростати, а до 2026 року обсяг може досягти \$2 млрд [6]. Зазначене свідчить про потенціал розвитку електронної комерції в Україні та обґрунтовує необхідність формування ефективного правового регулювання ринку електронної комерції.

Розглянемо наявні вітчизняні законодавчі акти у сфері електронної комерції та надамо їм коротку характеристику:

- 2003 р. – Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» – закладено основи електронного документообігу;
- 2004 р. – Закон України «Про електронний цифровий підпис» – регламентував використання електронного підпису;
- 2015 р. – Закон України «Про електронну комерцію» – перший комплексний закон, що визначив основи електронної торгівлі;
- 2017 р. – Закон «Про електронні довірчі послуги» – адаптація до стандартів ЄС у сфері цифрових підписів;
- 2021 р. – внесення змін до Податкового кодексу щодо оподаткування електронного бізнесу;
- 2022 р. – Закон про реєстрацію електронних маркетплейсів та підсилення захисту прав споживачів;

– 2023 р. – Законопроект щодо адаптації українського законодавства до норм General Data Protection Regulation (GDPR);

– 2025 р. (очікується) – впровадження оновленого регулювання електронних платежів та цифрових валют.

Можна зазначити, що в цілому нормативно-правова база ринку e-commerce сформована, оскільки окрім зазначених правове регулювання електронної комерції в Україні здійснюється на основі дотичних законодавчих актів, зокрема, Закону України «Про захист прав споживачів». З метою врегулювання окремих аспектів розробляються і впроваджуються законодавчі напрацювання у частині захисту персональних даних (відповідності GDPR), регулювання фінансових операцій та захисту платіжних систем, відповідальності за порушення у сфері електронної комерції. Таким чином для регулювання ринку електронної комерції в Україні наявне базове законодавство у вигляді Закону України «Про електронну комерцію», яким було закладено основу для регулювання онлайн-торгівлі. Забезпечено законодавче визначення юридичної сили електронних правочинів та електронного документообігу, впроваджено цифрові платіжні системи, зокрема із залученням технологій відкритого банкінгу, що сприяє розвитку онлайн-торгівлі, діє система захисту прав покупців в інтернет-магазинах. Незважаючи на зазначені позитивні аспекти, з практичної точки зору до регулювання ринку електронної комерції України є багато питань:

– фрагментарність правового регулювання: Закон «Про електронну комерцію» не містить комплексного регулювання всіх аспектів ринку, окремі питання регулюються іншими законами (наприклад, Законами «Про захист прав споживачів», «Про електронні довірчі послуги»);

– недостатній рівень захисту персональних даних: українське законодавство ще не повністю відповідає нормам GDPR, що ускладнює інтеграцію в європейський цифровий ринок;

– оподаткування електронної комерції: відсутня чітка нормативна база щодо податкового регулювання онлайн-продажів, що створює невизначеність для бізнесу та споживачів та розширює тіньовий сектор економіки;

– відсутність чіткого регулювання маркетплейсів: українське законодавство не містить окремих положень щодо відповідальності платформ електронної комерції, що призводить до правових колізій у разі порушень прав споживачів;

– механізми вирішення спорів: відсутні ефективні механізми позасудового врегулювання конфліктів між продавцями та покупцями в онлайн-середовищі;

– регулювання електронної комерції в умовах війни: зростає кількість викликів, пов'язаних з кібератаками, блокуванням платіжних систем, що свідчить про гостру необхідність додаткового контролю за фінансовими операціями.

З 2020 по 2025 роки світовий ринок електронної комерції зазнав значного зростання. У 2020 році

обсяг роздрібних онлайн-продажів становив приблизно 2,8 трильйона доларів США, і до 2021 року зріс до 3,5 трильйона доларів. У 2024 році цей показник досягнув 6,3 трильйона доларів, а у 2025 році (за прогнозами) – 7,9 трильйона доларів, що на 39% більше порівняно з 2024 роком [7]. Частка електронної комерції у світових роздрібних продажах також зростала. Наприкінці 2024 року вона досягне 20,1%, а у 2025 року близько 21% [8]. Китай є найбільшим ринком електронної комерції, з обсягом онлайн-продажів близько 1543 мільярдів доларів США у 2020 році [9].

Завдяки пандемії COVID-19 спостерігалося швидке зростання кількості онлайн-покупців. У 2024 році понад 2,7 мільярда людей здійснювали покупки в мережі, що становить 33% світового населення. У 2025 року ця цифра зросте орієнтовно до 2,77 мільярда [8].

Мобільна комерція також демонструвала значне зростання. У 2023 році обсяг покупок через мобільні пристрої досяг 2,2 трильйона доларів, що становить 60% всіх продажів електронної комерції. Очікується, що до 2027 року цей показник досягне 3,4 трильйона доларів [10].

Загалом, період з 2020 по 2025 роки характеризувався швидким зростанням електронної комерції у світі, як за обсягами продажів, так і за кількістю користувачів.

З огляду на зазначене, розглянемо як відбувається регулювання ринку e-commerce на міжнародному рівні. Передусім – це Директива ЄС про електронну комерцію (2000/31/ЄС); прийнятий у 2002 році – Закон США «E-Sign Act», що легалізував електронні підписи, Загальний регламент про захист даних (GDPR), який вступив в силу в 2016 році, Закон про електронну комерцію в Китаї, що регулює онлайн-продажі та захист споживачів (2019 року), реформа європейського законодавства щодо маркетплейсів, яка розпочалася у 2023 році.

Слід зазначити, що законодавство окремих країн щодо електронної комерції є більш ефективним, що відображається у частках відповідного ринку. Так, якщо частка українського ринку електронної комерції у період 2024–2025 роки складає близько 10% від обсягу роздрібною торгівлі, то Великобританія, Німеччина, Франція та Італія разом забезпечили 59% загального доходу від електронної комерції в Європі. У 2025 році прогнозується, що Німеччина досягне 19% загального доходу від електронної комерції в Європі, Великобританія – 18%, а Франція – 12%. Тому слід приділити увагу правовому регулюванню електронної комерції в Україні. Наведемо виклики та перспективи удосконалення правового регулювання України щодо розвитку електронної комерції. По-перше, це гармонізація українського законодавства з європейськими нормами, що є необхідною умовою розвитку цього сегменту ринку. По-друге, це покращення механізмів захисту прав споживачів в онлайн-середовищі, що підвищить рівень довіри до e-commerce та сприятиме збільшенню обсягів торгівлі. По-третє, це спрощення

оподаткування та адміністрування електронної комерції як обов'язкова умова для розвитку бізнесу в цій сфері. По-четверте, це регулювання маркетплейсів та міжнародних платформ електронної торгівлі. По-п'яте, запровадження інструментів для боротьби з шахрайством у цифровому просторі, що пов'язано з захистом прав споживачів та зростанням обсягів ринку.

Висновки. Правове регулювання ринку електронної комерції в Україні та світі відіграє важливу роль у створенні сприятливих умов для розвитку цього сектора економіки, забезпечення захисту прав споживачів, підприємців і держави. Аналізуючи законодавство, що регулює електронну комерцію, можна зробити кілька ключових висновків. По-перше, світова практика свідчить про те, що успішний розвиток електронної комерції можливий лише за умов наявності чіткого та ефективного правового регулювання. У країнах Європейського Союзу, США, Китаї тощо розроблені комплексні нормативні акти, що регулюють діяльність онлайн-бізнесу, включаючи захист персональних даних, права споживачів, оподаткування, електронні платежі та інші аспекти. В Україні також впроваджуються норми, що відповідають європейським стандартам, однак процес гармонізації законодавства триває і потребує подальшого удосконалення.

По-друге, ключовим викликом для України є забезпечення ефективного виконання законодавчих норм. Незважаючи на наявність Закону України «Про електронну комерцію» та інших нормативно-правових актів, на практиці існує низка проблем, пов'язаних із недостатнім рівнем контролю за дотриманням правил, правовою невизначеністю щодо оподаткування цифрових послуг, а також труднощами у захисті прав споживачів у сфері онлайн-торгівлі. По-третє, важливим аспектом є міжнародний досвід у сфері електронної комерції, який може бути корисним для вдосконалення українського законодавства. Зокрема, у країнах ЄС діють чіткі механізми регулювання електронних контрактів та ідентифікації користувачів, що сприяє зниженню рівня шахрайства. Також важливіми є правила щодо обробки персональних даних (GDPR), які забезпечують високий рівень захисту прав споживачів та підприємців. По-четверте, розвиток технологій, зокрема блокчейн, штучного інтелекту та цифрових валют, створює нові виклики для правового регулювання електронної комерції. Українське законодавство має адаптуватися до цих змін, забезпечуючи баланс між захистом прав суб'єктів господарювання та споживачів і стимулюванням інновацій у сфері електронної комерції.

Таким чином, правове регулювання ринку електронної комерції в Україні потребує подальшого вдосконалення з урахуванням міжнародного досвіду та сучасних тенденцій розвитку цифрової економіки. Необхідно зміцнювати нормативну базу, забезпечувати ефективний контроль за дотриманням законодавства та створювати сприятливі умови для інноваційного розвитку сектора електронної комерції.

Бібліографічний список:

1. Бергер А. Д. Світові тенденції розвитку електронної комерції з урахуванням кризових умов пандемії covid-19. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/348>
2. Вишняков О. Розширення бізнесу завдяки e-commerce: підходи великого ритейлу. *Економічна правда*. 02.05.2023. URL: <https://pravda.com.ua/columns/2023/05/2/699655/>
3. Чучковська А. В. Правове регулювання електронної комерції в Україні. Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 224 с.
4. Lawrence Lessig.(1999) Code: And Other Laws Of Cyberspace. New York : Basic Books. 320 p.
5. Осік Д. Український ринок e-commerce: як він змінився та що його очікує в майбутньому. *Rau.ua*. URL: https://rau.ua/novyni/ukrainskij-rinok-e-commerce/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.03.2025).
6. E-commerce 2024: як змінився український ринок протягом року (дослідження). *Українська Рада Торгових Центрів*. Сайт. 30.12.2024. URL: https://www.ucsc.org.ua/e-commerce-2024-yak-zminyvsya-ukrayinskij-rynok-protyagom-roku-doslidzhennya/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.03.2025).
7. Найпопулярніші міжнародні статистичні дані електронної комерції за 2025 рік: Статистика для зростання. *Conveythis*. Сайт. URL: https://www.conveythis.com/uk/top-international-e-commerce-stats-of-2025?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 13.03.2025).
8. Симоненко К. Глобальна електронна комерція: ключові цифри та тренди e-commerce 2024. *Rau.ua*. URL: https://rau.ua/novyni/trendi-e-com-2024/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.03.2025).
9. Заяць О. Ш., Якоб Є. Й. Найбільші ринки електронної торгівлі в глобальному господарстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. № 4. С. 30–35.
10. Федорова Х. 6 трендів глобального ринку e-commerce: що чекає бізнес у 2024. *Kyivstar Business HUB*. URL: https://hub.kyivstar.ua/articles/6-trendiv-globalnogo-rinku-e-commerce-shho-chekaye-biznes-u-2024?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 13.03.2025).

References:

1. Berher A. D. (2021) Svitovi tendentsii rozvytku elektronnoi komertsii z urakhuvanniam kryzovykh umov pandemii covid-19 [World trends in the development of electronic commerce taking into account the crisis conditions of the covid-19 pandemic]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*. Vol. 26. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/348> (accessed January 10, 2025).
2. Vyshniakov O. (2023) Rozshyrennia biznesu zavdiaky e-commerce: pidkhody velykoho ryteilu [Business expansion through e-commerce: approaches of large retail]. *Ekonomichna pravda – Economic Truth*. Available at: <https://pravda.com.ua/columns/2023/05/2/699655/> (accessed January 10, 2025).
3. Chuchkovska A.V. (2007) Pravove rehuliuвання elektronnoi komertsii v Ukraini: Navchalnyi posibnyk [Legal regulation of electronic commerce in Ukraine: Textbook]. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury, 224 p.
4. Lawrence Lessig.(1999) Code: And Other Laws Of Cyberspace. New York : Basic Books. 320 p.
5. Osik D. Ukrainskyi rynek e-commerce: yak vin zminyvsia ta shcho yoho ochikuie v maibutnomu [Ukrainian e-commerce market: how it has changed and what awaits it in the future]. Available at: https://rau.ua/novyni/ukrainskij-rinok-e-commerce/?utm_source=chatgpt.com (accessed March 12, 2025).
6. E-commerce 2024: yak zminyvsia ukrainskyi rynek proty ahom roku (doslidzhennia) [E-commerce 2024: how the

- Ukrainian market has changed over the year (research)]. Available at: https://www.ucsc.org.ua/e-commerce-2024-yak-zminyvsya-ukrayinskyj-rynok-protyagom-roku-doslidzhennya/?utm_source=chatgpt.com (accessed March 12, 2025).
7. Naipopuliarnishi mizhnarodni statystychni dani elektronnoi komertsii za 2025 rik: Statystyka dlia zrostannia [Top International Ecommerce Statistics 2025: Statistics for Growth]. Available at: https://www.conveythis.com/uk/top-international-ecommerce-stats-of-2025?utm_source=chatgpt.com (accessed March 13, 2025).
  8. Symonenko K. Hlobalna elektronna komertsia: kluchovi tsyfry ta trendy e-commerce 2024 [Global e-commerce: key figures and e-commerce trends 2024]. Available at: https://rau.ua/novyni/trendi-e-com-2024/?utm_source=chatgpt.com (accessed March 12, 2025).
  9. Zaiats O. Sh., Yakob Ye. I. (2023) Naibilshi rynky elektronnoi torhivli v hlobalnomu hospodarstvi [The largest electronic trade markets in the global economy]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. Vol. 4, pp. 30–35.
  10. Fedorova Kh. 6 trendiv hlobalnoho rynku e-commerce: shcho chekaie biznes u 2024 [6 trends of the global e-commerce market: what awaits business in 2024]. Available at: https://hub.kyivstar.ua/articles/6-trendiv-globalnogo-rynku-e-commerce-shho-chekaye-biznes-u-2024?utm_source=chatgpt.com (accessed March 13, 2025).